

Jaarverslag 2019 van de Vereniging Oud Ede

De Vereniging bleef in 2019 actief in het behoud van en onderzoek naar ons erfgoed. Ons blad De Zandloper verscheen vier maal en de bibliotheek werkgroep was iedere donderdagmiddag bij Cultura Erfgoed actief. We organiseerden vier lezingen voor leden en belangstellenden en exclusief voor de leden één excursie naar Doorn. Samen met het HME hadden we in de zomer in Huis Kernhem een heel goed bezochte expositie met een deel van onze schilderijen.

In 2024 bestaat de Vereniging 100 jaar. De ALV van 2019 besloot om daar in de begroting ruimte voor te maken en dus kon de werkgroep VOE-100 jaar aan de slag. Er komt een documentaire over 100 jaar Vereniging en de groei van Ede. Een eerste opzet is gemaakt, interviews worden voorbereid en gefilmd.

Fijn dat de Vereniging dit weer dankzij de actieve inzet van heel betrokken mensen voor haar leden en de Edese samenleving kon doen. De Vereniging en het HME vieren dit ieder jaar met alle vrijwilligers in een leuke en informatieve dag.

Vereniging:

- Op de ALV namen we afscheid van Theo Boessenkool als ledenadministrateur. Evert van de Visch nam deze belangrijke taak van hem over. De ALV stemde in met Harrie Bouwman als nieuwe secretaris; na ampele overwegingen meende Harrie jammer genoeg zich te moeten terugtrekken. Patty Gonggrijp nam deze taak er vervolgens bij. Gelukkig meldde Hans Post zich en werkt zich nu in.
- Cultura Erfgoed: In december 2018 geopend. Onze bibliotheek is nu tijdens de openingstijden van Cultura Erfgoed goed bereikbaar. Het kantoor van het HME verhuisde naar de etage van Cultura Erfgoed. Cultura Erfgoed is financieel mogelijk door de kernpartners Gemeente (Archief en Archeologie), Cultura en het HME. De samenwerking met kernpartners, PMHE en de Vereniging groeide verder in het eerste jaar van Cultura Erfgoed. Cultura Erfgoed is een kenniscentrum en kent daarnaast een expositieruimte. De ruimte kent beperkingen in omvang en omdat Cultura een openbaar gebouw is ook in beveiliging. Ede ontbeert daarmee nog steeds een expositieruimte die past bij een 100.000+ gemeente. De gemeente werkt aan een plan om in de Willem Friso kazerne een moderne expositieruimte van ongeveer 1000 m² te vestigen in samenwerking met het Kröller-Muller museum en ook ruimte biedt aan exposities van lokale musea. In 2020 zal blijken of en hoe dit gestalte krijgt.

- De werkgroep 100-jarig bestaan (in 2024) bestaat uit André en Marja Hartgers, Ben Kolster, Joop Topma en Patty Gonggrijp. Zij zijn begonnen met het vastleggen van herinneringen van oude Edenaren.
- Onze webmaster Paul van der Hart heeft in 2019 de Facebook pagina van de Vereniging flink doen groeien. Besloten is om in 2020 een website te laten bouwen die door “leken” gemakkelijker kan worden bijgehouden.
- Met de aanschaf van een A3-scanner is een start gemaakt met het digitaliseren van de documentatiecollectie. Dit is een omvangrijk project waarvoor nog vrijwilligers gezocht worden.
- Er wordt gestaag, want nu met kleine voorwerpen, doorgewerkt aan de inventarisatie en daarmee ontzaming in het depot. In 2019 vond één zg. LAMO-ronde plaats, waarbij het merendeel van de voorwerpen werd verkocht aan de leden.

Bijzondere activiteiten:

- In januari was, samen met HME, de eerste Nieuwjaarsbijeenkomst in Cultura Erfgoed.
- De Vereniging bleef bij de gemeente alert over de restauratie van de door brand in januari 2017 zwaar beschadigde villa Richmond (Stationsweg 102). Eind december kregen we bericht dat alle vergunningen zijn verleend en dat de (herstel)bouw in 2020 kan starten.
- De Vereniging nam deel aan de werkgroep die met de gemeente een nieuw omgevingsplan voor het landgoed Kernhem maakte. Het plan werd door de gemeenteraad aangenomen. Tot ons genoegen maakt het rijksmonument, maar helaas in slechte staat verkerende, boerderij Pothoven nu deel uit van het Landgoed Kernhem.
- De Vereniging neemt deel aan een nog lopend soortgelijk project, maar nu over de Zuid-Ginkel.
- De Vereniging ondersteunde in 2018 het initiatief van het PMHE en SEE om de loopgraven op de Ginkelse Hei uit 1916 (kopie vanuit het Westelijk front) weer herkenbaar onder de aandacht te brengen. Begin december brachten o.a. de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, het Rijksvastgoedbedrijf (eigenaar van de grond) en gemeentelijke diensten een bezoek aan de door begroeiing verstopte loopgraven. Als eerste resultaat is het terrein begin 2019 stevig gedund en werden de loopgraven iets meer zichtbaar.
- Van 27 juli t/m 11 augustus organiseerde de Vereniging samen met het Historisch Museum Ede een schilderijenexpositie in Huis Kernhem onder de titel: *Historisch Ede door schildersogen*. Hoewel de tentoonstelling slechts gedurende 3 weekenden open was kwamen er toch 453 bezoekers. Mooie reacties en fijn dat er zoveel, vooral, inwoners zijn komen kijken.

- Waterpompen in het Centrum van Ede: De gemeenteraad vroeg aan het college van B&W om meer openbare watertappunten in Ede Centrum en graag op historisch verantwoorde plaatsen. In gesprek met de gemeente heeft de Vereniging samen met de Buurt Ede-en-Veldhuizen enkele suggesties gedaan zowel over plek als vormgeving. Helaas kon ons advies niet worden opgevolgd omdat het ontwerpproces al te ver was. Gelukkig lijkt het erop dat er bij de herinrichting van het Maandereind wel een historisch verantwoord vormgegeven pomp zal worden geplaatst.
- Op verzoek van Bethanië hield de voorzitter een lezing over de ontwikkeling van de markt.
- De Vereniging tekende bezwaar aan tegen de kapvergunning voor een ca. 50 jaar oude lindeboom bij het gemeentelijk monument de Zonneberg. Hierbij is opgetrokken met het bezwaar van omwonenden. Het resultaat is dat de kap doorgaat, maar er in 2020 wel herplaatsing komt met een beuk.
- De krantencollectie in het gemeentearchief is opnieuw geïnteriseerd. Daarnaast is het gelukt om een groot deel van onze jaargangen van de Edesche Courant bij het landelijke digitaliseringsproject Metamorfoze op de scanlijst te plaatsen. Mogelijk komen ze bij de tender van 2021 in aanmerking voor digitalisering. Daarna, dus ergens in 2023, zijn deze Edesche Couranten via het prachtige Delpher te raadplegen en worden de originele couranten opgeborgen voor het verre nageslacht.
- De collectie Geel, die voorheen onderdeel uitmaakte van de bibliotheek van de Vereniging is ondergebracht bij het gemeentearchief, maar blijft wel ons eigendom.

Van het bestuur

Het bestuur kwam in 2019 in elf bestuursvergaderingen bijeen en daarnaast drie keer in een gezamenlijke bestuursvergadering met het HME. De voorzitter is onafhankelijk voorzitter van de stuurgroep Cultura Erfgoed en maakt deel uit van het Museum Overleg Ede. Naast de al genoemde onderwerpen kwamen onder meer de volgende zaken ter tafel:

- De organisatie van vier lezingen in Cultura Erfgoed:
 - In februari over de Doesburgerbuurt door Gerard van Bruggen naar aanleiding van zijn Historisch Cahier. Ruim 80 belangstellenden.
 - Na de ALV de "17 april-lezing" door André Hartgers en Cedric Moulton van het Platform Militaire Historie Ede: "De bevrijding van Ede en wat daaraan voorafging". Circa 50 belangstellenden
 - In mei de dubbellezing van André Hartgers over de restauratie van het grafmonument van Anna Maria Moens gevolgd door Carel Verhoef over zijn boek "Ede 1850-1900". Ongeveer 45 belangstellenden

- In september was er een filmavond waarbij de film Pro Patria werd vertoond. Hierin komen Edenaren aan het woord over hun betrokkenheid bij het verzet in Ede. Deze film werd gevolgd door een korte film over de gevolgen voor de burgers van de bombardementen op 17 september 1944. Circa 50 bezoekers.
- De Open Monumenten Dag met de Vereniging als mede organisator.
- De jaarlijkse ledenexcursie (circa 50 deelnemers) van de VOE naar huis Doorn, met een uitstekende rondleiding.
- Het Gemeentearchief vroeg onze medewerking over funerair erfgoed. Op de Algemene begraafplaats worden periodiek graven geruimd. De gemeente kan graven van voor Ede belangrijke mensen beschouwen als funerair erfgoed. In het bestuur zijn de lijsten beoordeeld en zijn enkele leden naar hun oordeel gevraagd.
- De Vereniging ondersteunde de aanvraag van de Buurt Ede-en-Veldhuizen. Op 19 september heeft onze voorzitter het “Certificaat van Bijschrijving in de Inventarislijst Immaterieel Erfgoed Nederland Unesco” mede ondertekend: <https://www.immaterieelerfgoed.nl>
- De Vereniging verwierf uit een particuliere collectie een schilderij van het koetshuis van Kernhem, dat in de jaren '30 van de vorige eeuw vastgelegd werd door Catharina Kool. Dit schilderij werd geëxposeerd in de schilderijtentoonstelling in juli/augustus 2019 in huize Kernhem. Voorafgaand aan de expositie is het doek gerestaureerd en schoongemaakt door de firma Simonis en Buunk.
- Om de uitgave van het fraaie boek van Carel Verhoef “Ede 1850-1900” mogelijk te maken nam de Vereniging 250 exemplaren af, waarvan inmiddels een flink aantal is verkocht.
- De Vereniging ontving in dank:
 - Een aquarel van het interieur van de Oude Kerk, geschilderd door Cees Bruijnes, geschonken door Wim Bruijnes.
 - Een schilderij van Popkje Ritman via haar erfgenamen.
 - Een schilderij van de schaapskooi op de Ginkelse hei, geschilderd door Ouboter, van Marcel Krijnen.
 - Een brievenboek uit de periode 1940-1945 die de heer Van Anraad aan zijn dochter in Nederlands-Indië schreef, maar dus niet kon versturen. Het boek geeft een realistisch beeld van het leven waar een gewone burger in die tijd mee te maken had. Het boek is nu gedigitaliseerd.
- De zolderverkoop met een boekenkraam rond de Oude Kerk in juli. Daarnaast hebben we ook tijdens de Open Dag van Cultura Erfgoed boeken verkocht.
- De Vereniging werd lid van Erfgoed Gelderland.

Jaarverslag van De Zandloper

De vier nummers van jaargang 47 (2019) van De Zandloper telden 128 tekstpagina's met - naast vaste rubrieken als Verenigingsnieuws en Evenementen - artikelen en artikeltjes betreffende de geschiedenis van de gemeente Ede, van eeuwen geleden tot het recente verleden. De redactie streeft ernaar elk nummer zo gevarieerd, verrassend en lezenswaardig mogelijk te maken. Enkele opvallende artikelen uit jaargang 47 waren:

- Directeur Gemeentewerken A. Weener;
- Het Lunterse Buurtbos;
- Duits infanteriekamp 1941-1944 op De Hoef;
- Het middelpunt van Nederland; Gemeente Ede 200 jaar!;
- The Incredible Patrol;
- De Klinkenberg/Heuvelse pad.

Voor de vaste rubriek 'Pak maar een doos!' laat redactielid Gerard van Bruggen zich in het Gemeentearchief een willekeurige archiefdoos aanreiken en schrijft – vanuit het standpunt dat iedere doos een verhaal bevat – daarover een artikel, in 2019 over:

- Kröller-Müller en Sint Hubertus;
- Bezigheden van B&W in 1933;
- Op de grens van Barneveld en Ede;
- DOS – Bennekom.

De redactie vergaderde vier keer en bestond in 2019 uit Joyce van den Berg, Frans van Oort, Gerard van Bruggen en Hans Post (eind- en opmaakredacteur).

Contactpersoon tussen het bestuur van de Vereniging en de redactie was Simon van de Pol.

Jaarverslag Werkgroep Geschiedenis

De werkgroep kwam twee maal bijeen in het gemeentehuis.

Simon van de Pol bleef in 2018 voorzitter/secretaris a.i., Patty Gonggrijp vertegenwoordigde het bestuur van de Vereniging in de werkgroep.

De werkgroep bestond naast Marjo van den Berg namens het gemeentearchief per ultimo 2019 verder nog uit de leden: Joyce van den Berg, Kees van Lohuizen, Janny Bloembergen, Martin Hijink en Gerard Hendriks.

De werkgroep inspireert elkaar in en tot het doen van onderzoek naar onderdelen uit de Edese geschiedenis. Met ondersteuning van de werkgroep is een aantal artikelen aangeleverd bij de redactie van De Zandloper. Daarnaast krijgt De Zandloper ook van andere auteurs aanbod van verhalen uit de Edese geschiedenis.

Joyce van den Berg werd door het Gemeentearchief gevraagd om een uiteenzetting over 200 jaar gemeente ter gelegenheid van de onthulling van de lindeboom (met rond zit) in het Mausoleumpark. Haar beginzinnen waren: In 2018 bestond de gemeente Ede 200 jaar. Een respectabele leeftijd. Maar wat mij betreft had men er nog krap 25 jaar bij op mogen tellen. Want ik zou niet gekozen hebben voor het jaar 1818 als beginpunt. Ik zou liever gekozen hebben voor 1795. Het jaar van de Franse inval en het begin van de Bataafse Republiek. De gemeenteraad die in 1818 werd geïnstalleerd kwam niet zomaar uit de lucht vallen.

Jaarverslag werkgroep Monumenten

De werkgroep kwam op regelmatige basis bijeen. Samenstelling: Th. Boessenkool, A. de Leeuw, W.A. van Ginkel, W.J. Bruijnes (vertegenwoordiger bestuur). De werkgroep kan, ook na het toetreden van W.A. van Ginkel, nieuwe aanwas goed gebruiken.

Open Monumenten Dag (OMD) op 14 september.

In de gemeente wordt de OMD georganiseerd door het comité OMD. De Vereniging werd vertegenwoordigd door Wim Bruijnes en namens het HME door Gerry den Boggende.

Er is in overleg met de betrokken vertegenwoordigers van een aantal monumenten besloten dat ongeacht het landelijke thema deze monumenten altijd deelnemen. Dit zijn: de Oude Kerk en de Concordia-, Keet-, en Doesburger-molen. Bij de Doesburgermolen inclusief het oogstfeest. Het landelijk thema voor 2019 was "Plekken van Plezier". Voor Ede is dit omgezet naar "Ontspanning en Recreatie". In overleg met het HME en Cultura werd er een goed gebruikte informatietafel bij de ingang van Cultura ingericht.

Naast de vaste monumenten waren er dit jaar ook te bezoeken: de kerktoren van de Oude Kerk met de monumenten vlag in top, de Edesche Concertzaal (voormalige Noorderkerk) en Buitenzorg. In de kerken trad het kleinkoor Beatus op en bij de Keetmolen het koor "De Waterval".

In totaal waren er, afgerond, 1315 bezoekers: Oude Kerk 175, kerktoren 125, Concertzaal 90, Buitenzorg 100, Concordiamolen 75, Keetmolen 100, Doesburgermolen + oogstfeest 650.

De gemeente stelde een budget van € 600 beschikbaar als tegemoetkoming in de te maken kosten.

De OMD in Ede kwam tot stand met medewerking van Historisch Museum Ede, Stichting Doesburgereng, Stichting Recreatie Veluwe & Vallei, Oude Kerk, Buitenzorg, Noorderkerk, molenaars en vrijwilligers van VOE en HME.

De werkgroep heeft verder een bijdrage geleverd aan:

- omgevingsplan voor het landgoed Kernhem; gebiedsplan Zuid-Ginkel;
- historisch openbare pad tussen Arnhemseweg 42/45 achterom naar het grafmonument Anna-Maria Moens;
- waterpompen in het Centrum van Ede.

Aanpassing doelstelling werkgroep monumenten.

De doelstelling van de werkgroep dateerde uit 2009 en is aangepast aan de huidige tijd en is nu: *Het leveren van een bijdrage tot het behoud van erfgoed in Ede. Onder erfgoed wordt verstaan: historische gebouwen, stedenbouw en (cultuur)landschap inclusief archeologische monumenten.*

Jaarverslag werkgroep Bibliotheek:

De werkgroep bestaat uit Corry Davans, Dick Kranen en Frans Toonen. Zij is wekelijks aanwezig op donderdagmiddag van 13.30 uur tot 16.30 uur in het Erfgoedcentrum van Cultura.

De werkgroep beheert de bibliotheekcollectie in Cultura Erfgoed van de Vereniging Oud Ede. Het aantal publicaties dat in het verslagjaar is toegevoegd aan de collectie bedraagt 29.

In het verslagjaar is begonnen met het “ontzamelen” van boeken die niet in de collectie thuishoren. Deze worden, samen met andere overtollige boeken (veelal afkomstig uit schenkingen) verkocht.

De oudere boeken (tot 1946) en de documentatie bevinden zich nog in het gemeentearchief en zijn op verzoek daar in te zien.

Uitlending vindt niet plaats, tenzij met goedkeuring van het bestuur (wanneer de publicatie wordt gescand of onderwerp is van een studie).

Op de site van het gemeentearchief: <https://www.archival.nl> is onze bibliotheek en het documentatiebestand te doorzoeken op titels en schrijver.